

Nieuwsbrief IVN Eemland

september 2021

Special over de natuur op
Landgoed Paleis Soestdijk

Paleis Soestdijk. Bron foto: Bureau Eelerwoude, uit ontwerpbestemmingsplan Landgoed Paleis Soestdijk, gemeente Baarn

Agenda

- **Vrijdag 3 september, vogeltellingen** bij de Vitensplasjes aan de Westdijk Bunschoten, 09.00 tot 10.00 uur, onder leiding van Wim Smeets. Eventuele tellers moeten er rekening mee houden dat de onderlinge afstand tussen de tellers minstens 1,5 meter bedraagt, in verband met de coronamaatregelen en er slechts een beperkte deelname mogelijk is door de werkzaamheden aan de Westdijk.
- **Zaterdag 4 september, open dag** bij kwekerij en boomgaard Paleis Soestdijk, Amsterdamsstraatweg tegenover Paleis Soestdijk, achter Parkeerterreintje, 11.00- 15.00 uur.
- **Zaterdag 4 september, IVN-wandeling** door het Baarnse Bos in het kader van het Cultureel Festival Baarn, 14.00 uur vanaf de kwekerij en boomgaard tegenover Paleis Soestdijk.
- **Zaterdag 4 september, vogeltellingen** bij de Zwarte Noord in Eemdijk, tussen Eemdijk 128 en 130, onder leiding van Hayo Nijenhuis, 09.00-10.00 uur.
- **Zaterdag 4 september, Liefhebbersmarkt** Botanische Tuinen Utrecht, 10.00-16.30 uur, [Budapestlaan 17 op Utrecht Science Park](#). Zie artikel hieronder.
- **Zaterdag 11 september, vlinderwandeling** in Bunschoten, er wordt gewandeld in het nieuwe natuurgebied aan de oostkant van industrieterrein Haarbrug Noord, tegenover de Vebowand Bunschoten en toegankelijk vanaf de Nijkerkerweg. Verzamelen bij de ingang van dit wandelgebied. 13.30-15.00 uur.
- **Zaterdag 18 september, IVN-wandeling** door De Zoom, vertrek 09.30 uur vanaf het picknickbankje bij de spoorovergang Dolderseweg/Berkenlaantje. Aanmelden is nodig bij wandelingen@ivn-eemland.nl.
- **Dinsdag 12 oktober, coördinatorenvergadering** IVN Eemland, 20.00 uur, Museum Soest.

Liefhebbersmarkt

● In de Botanische Tuinen van de Universiteit Utrecht is er op zaterdag 4 september van 10.00 tot 16.30 uur de Liefhebbersmarkt. Groei & Bloei rayon Utrecht werkt hier aan mee. Het is de leukste plantenmarkt van Midden-Nederland met een fantastisch assortiment planten. Er zijn veel standhouders. Als extra is er een aantal korte lezingen over klimaatbestendig tuinieren. Gekochte planten kun je stallen in de plantencrèche, zodat je ondertussen kunt genieten van de prachtige tuinen. Reserveer tevoren een dagkaart. Zie de [website](#) van de Botanische Tuinen Utrecht (/Agenda).

Zomer op de kwekerij/boomgaard tegenover Paleis Soestdijk

● De laatste zomeropenstelling is aanstaande zaterdag 4 september van 11.00 tot 15.00 uur. Na de 2 open dagen in mei en juni hebben we nu 7 zaterdagzomeropenstellingen achter de rug. Afhankelijk van het weer, en dat was wisselvallig, waren er tussen de 40 of 160 bezoekers per dag. Er zijn veel bossen bloemen geplukt voor een kleine prijs. Het geld gaat in de pot voor zaden, planten e.d. Bezoekers vinden dit leuk om te doen. De vrijwilligers kunnen weer wat herinvesteren.

● Doorgaans is er ook een kinderactiviteit dankzij de IVN-scholenwerkgroep. Voorlezen, kriebelbeestjes zoeken, steenschilderen, grond boren, schilderijtjes maken met grassen, er is altijd iets voor de kleinen. De educatieve speurkaarten van Els, verspreid over het terrein, worden graag bekeken. Er zijn extra kaarten over insecten.

● Dick, Peter, Pascal of Joke zijn als insectenkenners bij ons aanwezig, parallel aan het event Big Insects bij het Paleis zelf, wat nu is beëindigd. Er zijn veel insecten te bewonderen, waaronder vele vlinders.

● Het maaibeleid is dit jaar verbeterd t.b.v. de natuur. In de boomgaard en het achterste vak wordt voor eind mei en deze zomermaanden helemaal niet meer gemaaid. Groepjes schapen uit de kudde van Ester en Werner Floor begrazen dit. De schapen (4 rassen), schaareshonden en de uitleg erbij waren ook leuk voor de bezoekers.

● Alle oude beukenheggen zijn in juli geschoren (uitbesteed door het Paleis). Deze staan er strak bij, terwijl de tuinen nu weelderig zijn. Wilde kaardenbol, zonnebloem e.d. staan in bloei. Bessen, bramen, Japanse wijnbes e.d. waren rijp. Appels, peren en druiven volgen nu. Bezoekers kunnen plukken en proeven.

Kom zaterdag 4 september nog één keer de zomer proeven.

Bloementuin. Foto's Joke van Luin en Wim Kok

Distel met putter.

Dagpauwoog.

Paleis Soestdijk. Het huis in het midden heet Corps de Logis. Links de Soester vleugel, rechts de Baarnse vleugel. Het huis dateert van 1650, de vleugels zijn in 1822 aangebouwd. Foto: bestemmingsplan Landgoed Paleis Soestdijk.

Paleis Soestdijk en de natuur

- Vanaf 1 september [gaat de Baarnse politiek zich buigen](#) (hier vind je alle plannen en bijlages) over het ontwerpbestemmingsplan voor Plan Soestdijk. Inspreken is mogelijk op 8 en 9 september. Het besluit valt op 29 september.

- **Wat zijn de plannen ook alweer in 't kort?**

De renovatie van het paleis gaat meer dan 30 miljoen euro kosten. De eigenaar, de MeijerBergman Erfgoed Groep, wil van het paleis een 'podium van innoverend en ondernemend Nederland' maken. Om uit de kosten te komen worden er 98 appartementen op het marechaussee-terrein gebouwd, een hotel met 120 kamers aan de overkant (Parade geheten) en een auditorium achter het paleis. Er mogen maximaal 40 evenementen plaatsvinden waarvan 12 geluiddragend. Er wordt ook geïnvesteerd in verbetering van de natuurwaarden, verkeersontsluiting, horeca en een landwinkel op de Parade, en in parkeren voor een nog onbekend bedrag. De woonwijk gaat Alexanderkwartier heten.

- Voor ons als IVN is de [natuurvisie](#) van belang. Omdat het plangebied (het paleis, de bossen en de Parade aan de overkant van het paleis) binnen het Natuur Netwerk Nederland ligt, mag de natuur niet onder de plannen lijden. De bedoeling is om het oppervlak met natuur te vergroten met 1,3 hectare (= 3 voetbalvelden) bij de kwekerij. Van het Borrebos wordt 0,2 hectare gekapt voor de bouw van woningen in het Alexanderkwartier. Van de 165 hectare van het plangebied is nu al 150 hectare natuur.

- Het paleis wil uitgaan van vier principes: **behouden, versterken, vergroten, verbinden**. Maatregelen richten zich in eerste instantie op het behoud van specifieke natuur- en cultuurhistorische waarden. Een voorbeeld zijn de oude laanstructuren die verblijfplaatsen aan **vleermuizen** bieden, maar ook essentieel zijn als structuurkenmerk van het Zocherpark. Er worden maatregelen genomen om deze waarden te versterken, bijvoorbeeld door dode en zieke **bomen** in deze laanstructuren te vervangen door nieuwe bomen.

- Op plaatsen waar **laanstructuren** in de loop van de tijd zijn verdwenen, worden nieuwe structuren aangebracht, waardoor de structuur niet alleen wordt versterkt, maar ook vergroot. Bestaande structuren worden zo weer met elkaar verbonden, waardoor bijvoorbeeld vleermuizen zich beter door het gebied kunnen verplaatsen en voor deze weer nieuwe verblijfplaatsen ontstaan.

- Binnen Paleis Soestdijk is het voorkomen van bijzondere soorten, iconsoorten, bekend. Het gaat om de **franjestartaart** (vleermuissoort), de **veldkrekel** en de **ringslang**. Daarnaast komen er ook **vogels** voor die broedgelegenheid afhankelijk zijn holtes in bomen. Dit zijn typische soorten voor oude landgoederen met een afwisseling van opengebied en goed ontwikkelde (loof)bossen. Om de omstandigheden te verbeteren voor deze soorten worden verschillende maatregelen getroffen. Dit is uitgebreid beschreven in het Beheer- en inrichtingsplan.

- De natuurvisie zet in op een duidelijke **zonering** (zie kaartje hiernaast) in het plangebied met betere verbindingen en beter functionerende bestaande natuurgebieden. Zo wordt een robuust natuurraamwerk gecreëerd, waarbinnen de herbestemming van het Paleis plaats kan vinden.

Flora

Paddenstoelen

- Het landgoed kent 398 soorten paddenstoelen, waarvan 55 op de Rode Lijst. Bijzonder is de vondst van het ernstig bedreigde **witheidtrechttertje** in 2013, in een met veenmos begroeide rand langs de noordoever van de sloot in de Jachtweide. Ook de aanwezigheid van zes soorten uit de Rode Lijst-categorie 'bedreigd' moeten vermeld worden: **bruinbultige franjehoed**, **jodoformrussula**, **pruikzwam**, **ranzige mycena**, **stromesthazenspootje** en **witgeringd mosklokje**. Met uitzondering van het **stromesthazenspootje**, en met aanvulling van de **milde braakrussula** gelden de soorten ook als aandachtsoort binnen de begrensde NNN.

Steenbreekvaren.

Planten

- De floristische waarden op het landgoed zijn niet bijzonder groot. In de bospercelen ontbreekt op veel plaatsen de onderbegroeiing of bestaat deze uit grote oppervlakten van

adelaarsvaren. Op open plekken en langs bospaden bestaat de kruidlaag vooral uit grassen en brede stekelvaren. Bijzonder is de aanwezigheid van **stomp fonteinkruid** in de paleisvijver en op enkele groeiplaatsen in de omgeving. De soort geldt in de provincie Utrecht als bedreigde plantensoort. Ook de bedreigde **vlottende bies** komt voor, in de omgeving van de Jachtweide. Op een viertal plaatsen in het Parkbos komt **koningsvaren** voor. Ook steenbreekvaren is waargenomen. Op de parade en de kwekerij komen enkele bijzondere soorten voor: de **kleine maagdenpalm** en de **brede wespenorchis**. Op de Parade komen twee oude-bosplanten voor. Het gaat hierbij om het **bleeksporig bosviooltje** en **dicht havikskruid**. Het bleeksporig bosviooltje is gevonden aan de noordhoek van de parade. Dicht havikskruid komt voor aan de noordoostgrens van de Parade.

Mossen

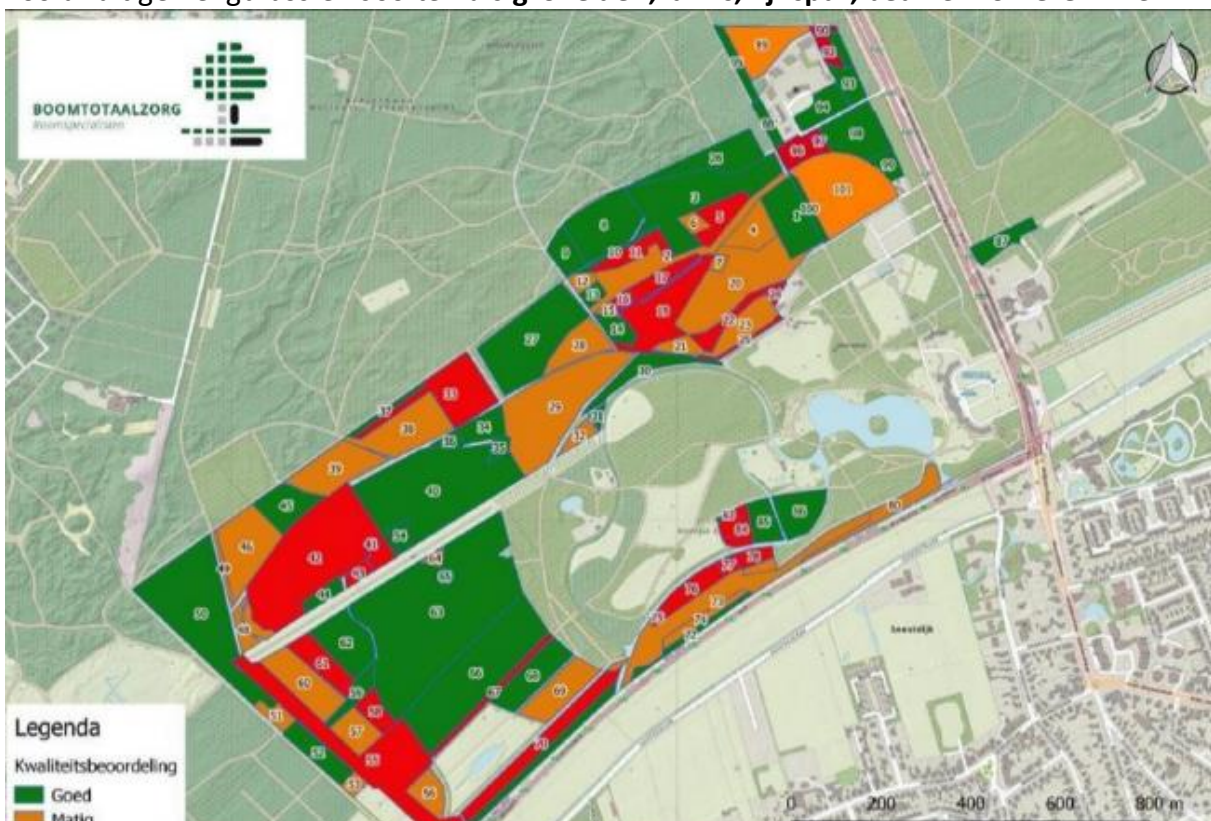
- Vermeldenswaardig de aanwezigheid op diverse plaatsen van bijzondere mossen waaronder **groot gaffeltandmos** en **kalkvermedos**.

Korstmossen

- Binnen het landgoed (exclusief de Paleistuin) zijn in totaal 50 korstmossen vastgesteld, waarvan twee soorten zijn opgenomen op de Rode Lijst. Opmerkelijk is de vondst in 2013 van het korstmos de **geelgrijze poederkorst**, in een bosperceel in het Parkbos. Op dat moment de enige bekende vindplaats in Nederland. In hetzelfde gebied en jaar zijn 63 soorten **bladmossen** en 11 soorten **levermossen** vastgesteld. Ook hier is een vondst gedaan van een unieke soort, het **bosspinragmos**, eveneens op dat moment de in Nederland enige bekende groeiplaats.

Bomen

- Het bos is nagenoeg geheel aangeplant. De soortensamenstelling is gevarieerd en bestaat vooral uit gemengd bos en soorten als **grove den, lariks, fijnspar, beuk** en **zomereik**. De

Kwaliteitsbeoordeling bomen per bosvak. Bron: Boomtotaal Zorg, uit ontwerpbestemmingsplan Landgoed Paleis Soestdijk, gemeente Baarn

bospercelen worden doorsneden door een stelsel van lanen met name van beuk, waarvan sommige bomen bijna 200 jaar oud zijn. Vanwege de hoge leeftijd en een verminderde vitaliteit zijn in veel bomen holten aanwezig. Het Borrebos is aangelegd als vroege heidebebossing, waarschijnlijk al omstreeks de tweede helft van de 18e eeuw door W.G. Deutz. Maximaal 20 procent van het bosgebied wordt gedomineerd door boomsoorten die oorspronkelijk van buiten Europa zijn ingevoerd, zoals Amerikaanse eik en douglasspar.

Fauna

Vogels

- De broedvogelbevolking is met 53 soorten in het Parkbos en 49 soorten in de Paleistuin

Wespendief. Foto IVN landelijk

redelijk soortenrijk. Opvallend is het grote aantal holenbroeders als **spechten, mezen** en soorten als **bosuil, boomklever en boomkruiper**. Ook zijn er enkele territoria **ransuil** in en rond de Paleistuin en het Alexanderkwartier aangetroffen. Door een combinatie van rust en de aanwezigheid van oude bomen en bosopstanden, nestelen in het Parkbos vogelsoorten als **havik, zwarte specht** en **wespendief**. Ook zijn er in het gebied een paar **raven** aanwezig en een paartje **ijsvogels**. De aanwezigheid van naaldhout komt naar voren in een flink aantal territoria van **goudvink, goudhaan, kuifmees** en **zwarte mees**. Het feit dat in het bos weinig houtige onderbegroeiing, jong bos en struweel voorkomt kenmerkt zich door kleine aantallen van algemene soorten als **tuinfluiter, fitis** en **houtduif**. Roofvogels zijn goed vertegenwoordigd door soorten als **buizerd, havik, sperwer, boomvalk** en **wespendief**.

Vleermuizen

- Met een totaal van 10 vleermuissoorten is het plangebied relatief rijk aan vleermuizen.

Van **gewone dwergvleermuis**, **ruige dwergvleermuis**, **laatvlieger** en **rosse vleermuis** zijn zomer- en/of kraamverblijfplaatsen vastgesteld. Van **baardvleermuis**, **gewone grootoorvleermuis** en **watervleermuis** worden zomer- of kraamverblijfplaatsen binnen het plangebied vermoed. In de ijskelder overwinteren kleine aantallen van watervleermuis, baardvleermuis, gewone grootoorvleermuis, **franjestart** en watervleermuis. Ook op de zolder van de watertoren overwinteren enkele exemplaren van ruige dwergvleermuis en **gewone dwergvleermuis**. Van verschillende vleermuissoorten zijn kraamverblijfplaatsen aanwezig en de laanbeplantingen en de ringgracht zijn belangrijke vliegroutes van en naar ondermeer de Paleisvijver, waar grote aantallen gewone dwergvleermuizen, watervleermuizen en rosse vleermuizen op insecten jagen.

Zoogdieren

- Op het terrein leven tenminste twee **dassenfamilies** die hun voedsel zoeken in de bospercelen en in de gazons rond het Paleis. Ook op en rond de Parade komen dassen voor, vermoedelijk afkomstig uit het Baarnse Bos omdat de drukke Amsterdamsestraatweg een grote barrière vormt. Ook de **boomarter** komt op het landgoed voor, aangetrokken door het grote aanbod aan oude bomen met holten, geschikte verblijfplaatsen voor deze vrij kritische soort. Aanwezigheid van de boomarter verklaart mogelijk het relatief kleine aantal **eekhoorns** dat wordt waargenomen, ondanks de aanwezigheid van veel geschikte leefgebied.

Reptielen

- De vijver vormt een belangrijk leefgebied voor de **ringslang**, die op diverse plaatsen verspreid over het gebied voorkomt. Zowel in de omgeving van de Parade als in de Paleistuin zijn jonge ringslangen gezien en vindt waarschijnlijk voortplanting plaats. Vermoedelijk gaat om twee deelpopulaties van enkele tientallen dieren aan weerszijden van de Amsterdamsestraatweg (N211), die overigens ook voor de ringslang een grote barrière. Voor de ringslang (b)lijken weinig mogelijkheden aanwezig voor voortplanting, specifiek in broeihopen. Verspreid over het landgoed legt de eigenaar om die reden een aantal nieuwe broeihopen aan om de bestaande ringslangpopulaties te vergroten en te versterken. Ook is er aandacht voor meer overwinteringsmogelijkheden voor ringslangen en andere reptielen en amfibieën in bijvoorbeeld dichte takkenrillen of grondwallen met holten. In het Paleisbos en het bosgebied van het Marechauseeterrein is de **hazelworm** vastgesteld. In de omgeving van het Paleis en de Parade lijkt de soort te ontbreken. De aanwezigheid van de **levendbarende hagedis** is beperkt tot enkele dieren rond het sportcomplex en in bosranden verspreid over het landgoed.

Amfibieën

- Met name de omgeving van de paleisvijver is rijk aan amfibieën. Naast algemene soorten als **bruine kikker**, **bastaardkikker** en **gewone pad** is hier in 2013 ook nog de vrij kritische **poelkikker** waargenomen. Het ging om in totaal 3 locaties en maximaal zo'n 40 dieren. Onderzoeker Van der Helm trof in 2011 en 2012 ook **heikkickers** aan in de Paleistuin en stelde voortplanting vast in 2013 in een kwelsloot in de Jachtweide. Het ging vermoedelijk om restpopulaties die na deze jaren helaas niet meer zijn vastgesteld. Het

Gewone pad. Foto: Jelger Herder

droogvallen van waterelementen lijkt één van de belangrijkste oorzaken voor het (ogenschijnlijk) verdwijnen van de heikikker en van de kleine aantallen poelkickers.

Vlinders

- Het plangebied is niet bijzonder rijk aan **dagvlinders**: 20 in hoofdzaak algemene soorten in kleine aantallen. Het ontbreken van voldoende nectarplanten wordt als een belangrijke oorzaak genoemd van de beperkte soortenrijkdom.

Bruinrode heidelibbel. Foto Dick Nagelhout

● Libellen

Anders ligt dit bij de groep van **libellen**. Hier gaat het om een totaal van 32 soorten, waaronder 6 soorten van de Rode Lijst: bruine winterjuffer, gevlekte witsnuitlibel, glassnijder, tengere pantserjuffer, venwitsnuitlibel en vroege glazenmaker. De rijkdom aan libellen heeft waarschijnlijk te maken met de goede waterkwaliteit van matig voedselarm tot matig voedselrijk water. De waarneming van de beschermde gevlekte witsnuitlibel heeft betrekking op een enkel zwerfend exemplaar. De bruine winterjuffer is de laatste jaren sterk toegenomen, ook op het landgoed.

Andere insecten

- Van de **sprinkhanen** en **krekel**s zijn er in totaal 17 soorten binnen het landgoed vastgesteld, waarvan de aanwezigheid van de **veldkrekel**. Het gaat om een kleine populatie die waarschijnlijk onderdeel uitmaakt van een vrij grote populatie van veldkrekel in het aangrenzende gebied De Stulp. Op het landgoed zijn minimaal 65 **wilde bijensoorten** vastgesteld. Van deze soorten staan **andoornbij, blauwe metselbij, kleine klokjesbij, kruiskruidzandbij, lathyrusbij, roodharige wespbij** en **tuinbladsnijder** op de Rode Lijst. De betekenis van het landgoed voor wilde bijen wordt beoordeeld als betrekkelijk gering. Van veel soorten zijn slechts enkele exemplaren gezien.

Veldkrekel.